

ПЛАН ЗАНЯТТЯ № 10

Вид заняття: лекція.

Тип заняття: інформаційна.

Тема: Основний зміст пізнавальної діяльності.

Мета заняття навчальна: з'ясувати проблему пізнання у філософії;

виховна: виховувати студентів у дусі гармонійного поєднання національних і загальнолюдських цінностей;

розвивальна: сприяти розвитку у студентів навичок логічного мислення.

Методи: бесіда, лекція.

Матеріально-технічне забезпечення: зошити, підручники, дошка.

Література: основна:

1. Аблеєв С. Філософія в схемах і таблицях. – М., Вища школа, 2004.
2. Андрущенко В. Історія соціальної філософії. – К., Тандем, 2000.
3. Арутюнов В. Філософія (навч-метод. посібник для самостійного вивчення). – К., КНЕУ, 2001.
4. Бичко І. Філософія: курс лекцій. – К., 2003.
5. Бичко А. Історія філософії. Підручник. – К., Либідь, 2001.
6. Бойченко І. Філософія історії. – К., 2000.
7. Герасимчук А., Тимошенко З. Курс лекцій з філософії. – К., 1999.
8. Огнев'юк В., Утюж І. Філософія. Історія філософії. – К.: Грамота, 2010.

Додаткова:

1. Горлач М. Філософія: підручник. – Харків, 2000.
2. Горський В. Історія української філософії. Навч. посіб. – К., 2001.
3. Єрмоленко Є. Комунікативна практична філософія. Підручник. – К., 1999.
4. Надольний І. Філософія: посібник. – К., 2004.
5. Петрушенко В. Основи філософських знань. Посібник. – К., Новий світ, 2003.

6. Філософський енциклопедичний словник. – К., 2002.
7. Щерба С. Філософія: короткий виклад. Навчальний посібник. – К., Кондор, 2004.

Структура заняття

I. Організаційна частина.

II. Актуалізація опорних знань. (3 хв.)

Питання про природу та сутність людського пізнання, його можливості, рівні, форми, ознаки достовірності знання упродовж майже всієї історії філософії були її органічною складовою частиною. Без певних вирішень пізнавальної проблематики навряд чи можливі виправдані, обґрунтовані філософські вчення та дослідження. Крім того, філософські проблеми пізнання служать орієнтирами для наукових пошуків, а також для життєвого людського самоутвердження.

III. Повідомлення теми, формування мети та основних завдань. (3 хв.)

IV. Мотивація навчальної діяльності. (4 хв.)

1. Спробуйте дати визначення поняттю «гносеологія».
2. Які способи пізнання дійсності вам відомі?
3. Яке значення пізнання у нашому житті?

V. План заняття.

1. Поняття гносеології. (15 хв.)

проблеми пізнання досліджує розділ філософії (або філософська наука) під назвою «гносеологія» (давньогрец. «гносис» – пізнання; «логос» – учення, наука). Інколи цей розділ філософії іменують «епістемологія» (давньогрец. «епістема» – знання, наука; «логос» – учення), але здебільшого епістемологію розглядають або як теорію знання, або як дослідження лише наукового знання.

Першим питанням гносеології є визначення природи пізнання: що є пізнання, що штовхає людину до пізнання, чи приречена людина пізнавати? У найзагальнішому розумінні пізнання постає як процес взаємодії свідомості

та дійсності. Але результатом такої взаємодії можуть бути враження, почуття, певні емоції. І хоча вони також можуть бути елементами пізнання, усе ж до останнього ми відносимо таку взаємодію свідомості й дійсності, унаслідок якої у свідомості вибудовуються образи, інтелектуальні моделі та конструкції, які дають змогу людині поліпшувати свої стосунки з дійсністю, робити свої дії оптимальнішими або ефективнішими, збільшувати свої можливості та міру свободи.

При осмисленні наведеного розуміння пізнання важливо звернути увагу на те, що реально здійснює пізнання не свідомість сама по собі, не мозок, а людина з усіма її життєвими проблемами, можливостями, бажаннями та пристрастями. Цей момент входить у поняття об'єкта та суб'єкта як вихідні поняття гносеології.

2. Суб'єкт і об'єкт пізнання. (15 хв.)

Суб'єкт пізнання – це людина, що постає вихідним пунктом життєвої та пізнавальної активності, що здобуває знання, вибудовує теорії та концепції, зберігає та історично передає їх новим поколінням. Об'єкт пізнання – фрагмент (частина) будь-якої реальності (природної, соціальної, суб'єктивної, розумової, душевної та ін.), який не збігається у цей момент з інтелектом, що пізнає, та на який спрямована пізнавальна активність. Сучасні гносеологія та епістемологія вважають, що поняття пізнання має принаймні три основні змістові акценти:

- 1) процес здобування знань, створення образів, моделей, теорій реальності (це інформативний аспект пізнання);
- 2) прагнення оволодіти реальністю, проникнути в її приховані підвалини (це активістський або вольовий аспект пізнання);
- 3) бажання досягти найважливішого, найзаповітнішого для людини стану досконалості (це смисловий аспект пізнання).

Найчастіше пізнання ототожнюється саме із процесом продукування знання, але неважко побачити в людській допитливості, у пізнавальному натхненні, у прагненні щось пізнати та зрозуміти бажання проникнути в

потаємні глибини речей, опанувати їх, впливати на них. Цей момент у пізнанні робить його живим, енергійно напруженим, емоційним, злитим із волею та бажанням. Але якщо ми поставимо «остаточне» запитання: якою може бути кінцева мета пізнання? – То, врешті-решт, через пізнання ми сподіваємося знайти для себе (і для людства) щось найважливіше, заповітне. За допомогою пізнання ми хочемо здобути розв'язання основних проблем нашого життя, оскільки пов'язуємо пізнання із духовною сутністю людини та із можливістю для неї саме у духовному пошуку досягнути для себе найважливішого.

3. Багатоаспектність пізнання.

(20 хв.)

Окреслена багатоаспектність пізнання знаходить своє виявлення у різних видах пізнання, серед яких перш за все фігурують такі:

- життєво-досвідне пізнання постає безпосереднім, прямо вписаним у процеси повсякденної людської життєдіяльності; воно є дуже різноманітним за проявами, але нерозчленованим ні за змістом, ні за формами існування: тут емоції переплетені зі знанням, бажанням тощо;

- мистецьке пізнання окреслює реальність не відсторонено, а через переживання. Воно більше передає не предметні окреслення дійсності, а людське ставлення до неї. За змістом воно умовне, тобто надає простір проявам уяви, фантазії, суб'єктивним схильностям людини. Завдяки цьому художнє пізнання інколи випереджає хід подій, окреслює їх більш багатогранно, багатобарвно та життєво;

- наукове пізнання культивується спеціально через усвідомлення ролі знання; воно є спеціалізованим та спеціально організованим, контролює свій хід, намагаючись досягти максимального ступеня достовірності знання:

- релігійно-містичне пізнання часто окреслює джерела своїх відомостей як божественне об'явлення, особливе просвітлення, і хоча ці джерела залишаються для нас багато в чому таємничими та недосяжними ні для контролю, ні для свідомого використання, немає сенсу заперечувати

особливу значущість для людини того, що викладено у священних текстах і релігійних настановах; сама історія людства переконливо це доводить;

- екстрасенсивне пізнання, інтерес до якого особливо зріс наприкінці ХХ ст., також залишається для нас багато в чому незрозумілим; ми можемо констатувати, що так звані екстрасенси, контактери мають можливість отримувати інформацію з якихось незвичайних джерел. Цей вид пізнання використовують у суспільстві, але природа його для науки поки що незрозуміла.

Отже, можна зробити висновок, що пізнання у своїй дійсності постає як багатогранний та складний процес, в якому знаходять своє виявлення як духовні здібності людини, так і її найважливіші життєві зацікавлення.

VI. Підведення підсумків. (3 хв.)

Першим питанням гносеології є визначення природи пізнання: що є пізнання, що штовхає людину до пізнання, чи приречена людина пізнавати? У найзагальнішому розумінні пізнання постає як процес взаємодії свідомості та дійсності, унаслідок якої у свідомості вибудовуються образи, інтелектуальні моделі та конструкції, які дають змогу людині поліпшувати свої стосунки з дійсністю, робити свої дії оптимальнішими або ефективнішими, збільшувати свої можливості та міру свободи. При осмисленні наведеного розуміння пізнання важливо звернути увагу на те, що реально здійснює пізнання не свідомість сама по собі, не мозок, а людина з усіма її життєвими проблемами, можливостями, бажаннями та пристрастями. Цей момент входить у поняття об'єкта та суб'єкта як вихідних понять гносеології.

VII. Завдання для самостійної роботи. (2 хв.)

1. Герасимчук А., Тимошенко З. Курс лекцій з філософії. – К., 1999, с. 47 – 63.
2. Написати коротке есе на тему «Істина та правда у ХХІ ст.».

VIII. Перевірка домашнього завдання. (25 хв.)

1. Що таке діалектика?

2. Які її основні закони сформульовані Г. Гегелем?
3. Наведіть приклади з найрізноманітніших сфер життя, що ілюструють закони діалектики.
4. Що таке категорії діалектики?
5. Чому вони є парними?
6. Який зміст парних категорій можливості й дійсності, необхідності й випадковості, причини й наслідку, сутності й явища.
7. Схарактеризуйте основні закони діалектики.